

(11. 8. 2010)

Негативне последице владавине чврсте руке - пример Русија

Неколико стотина продемократских активиста окупило се недавно на тргу у Москви како би изразили протест против владиних ограничења на слободу окупљања. Држали су пароле на којима је писало „31“ што се односи на члан 31 руског устава, који гарантује слободу окупљања. Убрзо је стигла полиција како би растерала демонстранте. Водећи критичари Кремља и неколико других ужурбано су уведени у полицијско возило и одвезени далеко.

Догађаји као ови готово су постали свакодневница у Русији, где премијер Владимир Путин влада јаком руком, прогоне се владини опоненти, нарушавају људска права а злоупотребе у области правде постале су рутина. У време када су демократија и људска права постали глобалне норме, овакве повреде закона не помажу јачању руске глобалне репутације. Ауторитарни лидери попут Путина разумеју ово, али очигледно они то виде као цену вредну плаћања како би необуздано владали код куће.

Оно што лидери попут Путина не схватају јесте да је њихова политика компромис економске будућности земље и глобалног економског положаја.

Шта је боље за економски раст - јака рука водиља без притиска политичке конкуренције или мноштво конкурентских интереса који подстичу отвореност за нове идеје и нове политичке играче?

Источноазијски примери (Јужна Кореја, Тајван, Кина) изгледа да указују на прво. Али како онда неко може да објасни чињеницу да су готово све богате земље - са изузетком оних које дугују своја богатства само природним ресурсима - демократске? Треба ли

политичка отвореност да претходи уместо да следи економски раст?

Када погледамо систематске историјске доказе, уместо појединачних случајева, налазимо да је ауторитаризам врло мало у спрези са привредним растом. На сваку ауторитарну земљу која је успела брзо да напредује, постоји неколико оних које се то нису. На сваког Ли Куан Јеа (оснивач и премијер Републике Сингапура од 1959. до 1990) иде неколико оних попут Мобуту Сесе Сека из ДР Конга.

Демократије обезбеђују много већу економску стабилност, која се мери успонима и падовима пословног круга. Они се боље прилагођавају спољним економским ударима. Генеришу много више инвестиција у људском капиталу - здрављу и образовању. Оне производе праведнија друштва.

Насупрот томе, ауторитарни режими, производе економије које су крхке као и њихови политички системи. Њихова економска способност почива на снази појединаца или на тренутним повољним околностима. Они не могу да теже наставку економских иновација или глобалном економском руководству.

На први поглед, чини се да је Кина изузетак. Од краја 1970-их, после Маовог катастрофалног експеримента, Кина је обавила добар посао и без премца искусила високу стопу економског раста. Премда је то демократизовало неке њене локалне доносиоце одлука, кинеска Комунистичка партија и даље чврсто држи у својим рукама националну политику и слику о људским правима обележену учесталим злоупотребама.

Али, Кина је и даље релативно сиромашна земља. Њен будући економски напредак зависан је не малим делом од тога да ли ће успети да отвори свој политички систем конкурентним на исти начин као што је отворила своју економију. Без ове трансформације, непостојања институционалних механизма да се изрази неслагање ће производити конфликте који ће савладати капацитете режима да их сузбије. Политичка стабилност и економски раст ће патити.

И Русија и Кина су велике и моћне економије. Њихови примери могу утицати на лидере широм света да помисле да они могу да теже за економском надмоћи док јачају застрашивање домаће политичке опозиције.

Турска, као растућа економска сила на Блиском истоку, све до недавно чинило се као да је једина муслиманска демократија у региону. Током првог мандата премијер Реџеп Тајип Ердоган смањио је нека ограничења курдским мањинама и спровео реформе које равнају правни режим земље са европским нормама. Недавно су, међутим, Ердоган и његови савезници, покренули прикривену кампању заплашивања опонената и цементирања владине контроле над медијима и јавним институцијама. Ухапшено је стотине војних званичника, академика и новинара на основу лажних оптужби да су подстицали тероризам и политичке пучеве.

Такав преокрет у правцу ауторитаризма не слути на добро турској економији, упркос њеним јаким основама. Требало би се осврнути на економске силе у успону попут Бразила, Индије и Јужне Африке, које су већ обавиле демократску транзицију и мало је вероватно да ће назадовати. Наравно, ниједна од ових земаља није без проблема. Бразил мора да стекне пуни економски динамизам и пронађе пут ка брзом напредовању. Индијска демократија могла би бити осујећена у свом отпору према економским променама. И Јужна Африка пати од шокантно високе стопе незапослености.

Но ови изазови нису ништа у односу на важан задатак институционалне трансформације која чека ауторитарне државе. Не треба бити изненађен уколико Бразил остави Турску у прабини, Јужна Африка евентуално надмаши Русију, а Индија превазиђе Кину.

Аутор је професор политичке економије на факултету Џон Ф. Кенеди при Универзитету Харвард